

Synpunkter på Översiktsplan för Nyköpings kommun 2040, samrådsversion.

Kommunbygderåd Nyköping, som är en politiskt obunden, ideell paraplyorganisation för hela kommunens landsbygd lämnar följande synpunkter på föreliggande samrådsförslag till Översiktsplan 2040 för Nyköpings kommun. I vår roll som företrädare för landsbygdens intressen har vi i all huvudsak koncentrerat våra synpunkter kring frågor som berör de som är boende och verksamma på landsbygden

Inledningsvis vill vi ändå beröra ett antal föreställningar som är av övergripande karaktär. Kommunen har valt att presentera översiktsplanen i digital form och har då utgått från en modell som är under utveckling av Boverket. Några kommuner har redan provat modellen och under arbetets gång har det framkommit betydande kritik från såväl större som mindre kommuner. Den hjälp modellen är tänkt att erbjuda har snarare fått motsatt effekt och det har ifrågasatts om läsaren verkligen får den information som eftersöks och som också behövs för att förstå sammanhangen. Boverket fortsätter också sitt arbete med att utveckla modellen.

Den version som nu presenterar ÖP 2040 för Nyköpings kommun framstår för många som otillgänglig och svår att förstå. Och då avser vi inte i första hand den digitala tekniken i sig, en teknik som de flesta är bekväma med i dagens digitaliserade samhälle utan svårigheten att skaffa sig en överblick och att förstå olika sammanhang. Den information som läsaren får i mångfalden av textrutor blir, på grund av formatet, väldigt kortfattad och fragmenterad. Viktig information riskerar att gå förlorad och risken finns att planarbetet mer blir en fråga om teknisk plattform än långsiktiga överväganden grundade i en politisk viljeinriktning samtidigt som det sägs att ställningstaganden i översiktsplanen skall få långtgående konsekvenser för hur kommunen skall använda mark och vatten så saknas tydliga målbilder. Detta är ett problem i sig, men låt oss återkomma till frågan om målbilder.

Exempel på målbilder kan hämtas ur den nu gällande översiktsplanen, ÖP 2013. Där sägs t.ex. att kommunen eftersträvar en befolkningsökning i alla kommundelar. Det nya förslaget

till ÖP ger ingen anvisning om detta även fortsättningsvis gäller. I ett antal olika sammanhang har politiken bedyrat att inga landsbygdsskolor skall läggas ner. Hur skall detta gå till om det inte finns någon föryngring och befolkningstillväxt i skolornas upptagningsområden? Exempelen kan mångfaldigas.

Ett mål som tydliggörs i översiktsplanen är att kommunen skall ha en befolkningstillväxt med 700 personer årligen. Vi har redan sett att befolkningstillväxt medför ett antal följder. Tillgång till skolor och förskolor är ett exempel. Kommunaltekniska anläggningar som vattentäkter och vattenverk, reningsverk, ledningssystem och avfallsanläggningar. Var finns ledig kapacitet idag och hur rimligt är det, tekniskt och ekonomiskt att bygga ut kapaciteten eller bygga helt nya anläggningar? Om detta hittar vi ingen information i det aktuella planförslaget, än mindre några kommunalekonomiska överväganden. Vilken befolkningstillväxt är lönsam? Har det betydelse var tillväxten sker? Allt detta är frågeställningar som påverkas av de förutsättningar som översiktsplanen skapar.

ÖP 2013 och ÖP 2040:

Av den tidigare översiktsplanen, 2013, framgår att man då räknade med en befolkningsökning med omkring 340 hushåll per år fram till år 2030. Enligt den fördjupade översiktsplanen (FÖP) för centralorten med Skavsta skulle det fram till 2030 byggas bostäder för i snitt 310 hushåll per år i centralorten. Med utgångspunkt i de 340 hushåll som avsåg hela kommunen återstår således bostäder för 30 hushåll att fördelas på landsbygden och de 12 mindre orterna, dvs färre än ett hushåll per ort!

I det nu föreliggande planförslaget, ÖP 2040, slås fast att befolkningen och bebyggelsen skall växa i **hela** kommunen och således inte enbart i centralorten. Däremot sägs ingenting om hur stor del av befolknings- och bebyggelsestillväxten som planeras ske på landsbygden och de mindre orterna. Detta är naturligtvis en helt avgörande fråga för översiktsplaneringen och borde vara föremål för en tydligt markerad politisk viljeinriktning!

Bygg på den attraktionskraft som landsbygden i Nyköpings kommun representerar för att skapa en framtida inflyttning:

Satsningen på att i första hand bygga ut centralorten kan förvisso motiveras av att de snabba tågen på den planerade höghastighetsjärnvägen, Ostlänken, inom Nyköpings kommun endast kommer att göra uppehåll vid blivande Resecentra i centrala Nyköping och vid Skavsta. Men man kan å andra sidan ställa en motfråga, nämligen om inte en kommun av Nyköpings rent fysiska struktur, med vidsträckta och natursköna landsbygdsområden, och ett centralt läge mitt i det både regionalt, nationellt och internationellt viktiga kommunikationsstråket mellan Mälardalen och Norrköping – Linköping, verkligen i första

hand ska satsa på att bygga nya bostäder i innerstadsmiljöer? Måhända borde man i stället satsa, till och med kraftfullt, på att bygga bostäder i en mera lantlig och naturnära miljö med klar inriktning mot småbarnsfamiljer.

Här i den södra delen av Sörmlands län är det faktiskt fullt möjligt att, inte minst på längre sikt, kunna erbjuda ett effektivt och miljöriktigt kollektivt resande mellan bostäder på landsbygden och i mindre orter och arbets- och utbildningsplatser, till stor del med spårburen helt fossilfri trafik, vid behov kompletterad med lokal och på sikt fossilfri bil- och/eller busstrafik.

Det finns många kommuner i ett mera centralt läge än Nyköpings i förhållande till Stockholm som kan erbjuda innerstadsboende med hög täthet och därmed närhet till service, kultur och nöjen; sådant som lockar många singelhushåll. Men det är väsentligt färre kommuner som kan erbjuda ett naturnära boende till jämförelsevis rimliga kostnader, och ändå förhållandevis snabba, även mera långväga miljömässigt lämpliga pendlingsmöjligheter till en stor del av Mälardalen och Östergötland. Det vill säga en kombination av boende, arbete och utbildning som måste vara attraktiv, inte minst för många hushåll med barn som vill bo i småhus i en lantlig och naturnära miljö. Samtidigt förutsätter detta bl.a. att det finns goda för- och grundskolor någorlunda nära bostaden.

Pendeltågstrafik på sikt på Nyköpings- och TGOJ-banorna

Kommunbygderådet har tidigare i andra remissvar redovisat goda möjligheter för kollektivt resande för pendlare bosatta i hela den östra delen av Nyköpings kommun sedan Ostlänken har öppnats för trafik. Vi delar beskrivningen i en ledare i Sörmlands Nyheter den 28 mars 2017 om höghastighetsbanor, att (citater):

”Ostlänken måste leda till tillväxt i fler områden än enbart tätorterna Nyköping och Vagnhärad”! För Sverigeförhandlingarna var det viktigt att försöka se till att nyttan av att investera i nya järnvägar åtminstone delvis sprids även till andra orter och områden än de som får direkt tillgång till uppehåll för de nya och snabba tågen. Detta gäller fortfarande. Ett exempel är att den ökade tågtrafikkapaciteten tack vare anläggande av Ostlänken genom Sörmland då kan utnyttjas för ny trafik på Västra stambanan och ge utrymme för ny tågtrafik på den existerande Nyköpingsbanan. Exempel på detta är persontågstrafik mellan Norrköping och Södertälje, med tåguppehåll i Åby och Krokek i Östergötland, Jönåker, Enstaberga, Nyköpings resecentrum, Sjösa och Tystberga i Nyköpings kommun, Vagnhärad (den nuvarande stationen) i Trosa kommun samt i Hölö och Järna i Södertälje kommun i Stockholms län.

Erfarenheter inte minst från Skåne, men också Östergötland, talar starkt för att inrättande av pendeltågstrafik på ett kraftfullt sätt stimulerar de omkringliggande orternas befolknings- och bebyggelseutveckling. Det är rimligen inte så enkelt som att det är just de nya

tåguppehållen i sig som ger positiva effekter på såväl lokal bosättning som lokalt näringsliv. De positiva effekterna beror sannolikt huvudsakligen på att investeringar i pendeltågstrafik från kommuners och regioners sida både av många hushåll och kommersiella aktörer uppfattas som en form av garanti för fortsatt tillväxt och tryggade fastighetsvärden i de berörda orterna.

Det är i dagsläget osäkert om trafiken på Ostlänken kommer att kunna inledas kring 2035 eller senare och många effekter uppträder först efter 2040. Vi vill därför understryka betydelsen av att de förslag om framtida markanvändning, t ex mark för infartsparkering och tillkommande bebyggelse m.m. som förs fram i förslaget till ÖP 2040 tryggas. Samtidigt måste förslagen konkretiseras så att de inte förhindrar eller försvårar en framtida persontågstrafik på de idag befintliga banorna i Nyköpings kommun, med uppehåll vid en del mellanstationer.

Den kommunala serviceplanen:

Kommunbygderådet har arbetat under första halvåret 2019 med att ta fram ett underlag för den serviceplan som nu fastställts av kommunstyrelsen. Under arbetets gång fick vi tydliga signaler från de lokala arbetsgrupperna att den viktigaste åtgärden för att kunna erbjuda en godtagbar service, även på landsbygden, var att skapa förutsättningar för befolkningstillväxt vilket i sin tur förutsätter att det byggs nya bostäder. I det nu föreliggande förslaget sägs att den byggnation som kan tillkomma utanför centralorten skall koncentreras längs starka kollektivtrafikstråk och att utveckla bebyggelse där det redan finns service och infrastruktur. Detta kan synas något motsägelsefullt. Å ena sida krävs ny bebyggelse som underlag för service, å andra sida bebyggelse där service redan finns!

För Kommunbygderådet är det en självklarhet att hävda att en rimlig andel av den tillkommande nybyggnationen bör ske i kommunens landsbygdsdelar och de mindre orterna och att översiktsplanen skall skapa förutsättningar för detta. Samtidigt vill vi framhålla att detta inte i första hand behöver ske genom detaljplaner som utformas för bebyggelse med friliggande småhus om syftet är att yngre barnfamiljer skall kunna söka sig till den boendemiljö som är optimal för barnens uppväxt. För den familjetypen kan det många gånger vara svårt att få finansiering till ett nybygge med hänsyn till bankernas inställning och deras sätt att beräkna pantvärdet på bostäder byggda på landsbygden. Får man inte lån på rimliga villkor kan man inte förverkliga sin dröm om det egna huset, i varje fall inte på landsbygden och dess mindre tätorter. Detta tolkas ofta som att det inte finns någon efterfrågan på tomter eller bostäder på landsbygden.

Vi menar att planeringen ensidigt utgått från en felaktig föreställning om landsbygdsutveckling och att man bör söka andra vägar.

Skapa flyttkedjor:

Andelen äldre i befolkningen är högre på landsbygden än i centralorten och det är en utveckling som fortsätter om man inte vidtar några åtgärder för att bryta trenden. Det är också ett välkänt faktum att många av dessa äldre bor i friliggande småhus som ofta är byggda under 80 - 90-talet och inte alltid så bekväma att bo i när krafterna börjar tryta. De är ofta i flera plan med trappor och med små badrum som inte medger att någon av de boende är beroende av handikapphjälpmedel. Boytorna är i regel väl tilltagna men samtidigt krävande och till detta kommer skötsel av en stor tomt som skall hållas välvårdad sommartid och som kräver snöröjning på vintern.

Även om man är relativt frisk och ser framför sig att man kan bo kvar i den invanda miljön ett stort antal år innan man efterfrågar ett särskilt äldreboende så är boendeformen inte optimal. Om möjligheten erbjuds så skulle många föredra att bo kvar på landsbygden och flytta till en mindre, modern hyreslägenhet, gärna i markplan. Även i de fall man har behov av hemtjänst är fördelarna uppenbara såväl för brukaren som för kommunen som leverantör av tjänsten, bl.a. av arbetsmiljöskäl.

När man skapar den här möjligheten uppstår en flyttkedja. Äldre prisvärda hus kommer ut på marknaden och kan till rimliga kostnader efterfrågas av yngre barnfamiljer som medverkar till att lokalsamhället utvecklas och därmed också underlaget för offentlig och kommersiell service. Även här finns utrymme för nytänkande genom att använda digital teknik både för att leverera tjänster och varor. Inte minst nu under den pågående Coronapandemin har allt fler fått upp ögonen för e-handels möjligheter och allt tyder på att det är en företeelse som kommer att leva vidare och utvecklas även i ett normalläge. Rätt hanterat så kommer detta att medföra helt nya möjligheter för den som vill bo och leva på landsbygden. Men det kräver också att kommunen medverkar till att säkerställa den digitala utbyggnaden i alla delar av landsbygden.

Ur ett kommunalekonomiskt perspektiv är det naturligtvis riktigt att även utnyttja den kapacitet som finns på landsbygden. Översiktsplanen skall vara strategisk och vägledande för kommande beslut i planfrågor liksom i lov- och tillståndsärenden. Den skall visa var nya bostadsområden planeras att byggas och "hur landsbygden kan växa". I det sammanhanget är det värt att påpeka att det i centralorten inte finns någon ledig kapacitet utan varje nytt bostadsområde ställer nya krav på investeringar i t.ex. skolor och förskolor. Samtidigt finns den kapaciteten tillgänglig i flera av landsbygdens orter som Tystberga, Jönåker, Råby, Runtuna och Ålberga. Även de fristående skolorna i Vrena och Lästringe erbjuder resurser, såväl i skola som förskola. Det kan noteras att de sistnämnda är ideellt drivna verksamheter som ingalunda borde inbjuda till något ideologiskt betingat motstånd.

Sammanfattning:

Kommunbygderådet menar sammanfattningsvis att planen genom sin plattform blir fragmentarisk och överskådlig samtidigt som den är statisk. I centrala frågor saknas målformulering som ett ankare för de resonemang som förs. Planen innehåller så konfliktande resonemang om bostadsbyggande att det inte går att tolka planen. Det hade varit värdefullt att se ett strategiskt resonemang om typ av bostadsbyggande och den framtida infrastrukturen inom allmänna kommunikationer som kan säkerställa en balanserad utveckling i hela kommunen där kommunens relativa attraktionskraft tas till vara.

2020-06-25

Kommunbygderåd Nyköping

Larz Johansson
Ordf

Gunnar Casserstedt
Skr